

Організація з безпеки і співробітництва в Європі
Представник з питань свободи ЗМІ
Дунья Міятович

Рекомендації Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ
за підсумками конференції
«Безпека журналістів, свобода і плюралізм ЗМІ в умовах конфлікту»
м. Відень, 15 – 16 червня 2015 р.

Конференція «Безпека журналістів, свобода і плюралізм ЗМІ в умовах конфлікту», яка була організована і проведена під егідою Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ 15 – 16 червня 2015 року, зібрала близько 400 журналістів, медіа-експертів, представників органів влади та громадянського суспільства держав-учасниць ОБСЄ.

Метою конференції було вивчення та оцінка поточної ситуації з безпекою журналістів, а також обговорення питань журналістської етики, пропаганди та регулювання мовлення в умовах конфлікту. Учасники конференції розповіли про проблеми і передовий досвід у вирішенні відповідних питань, що сприяло розробленню рекомендацій.

Нижче наведені основні рекомендації Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ, які з'явилися результатом проведених дискусій і були підтримані представниками українських і російських медіа-організацій (Національної спілки журналістів України, Незалежної медіа-профспілки України та Спілки журналістів Росії)¹, що беруть участь в діалозі, який отримав назву «Дві країни - одна професія».

¹ <http://www.osce.org/uk/fom/118719> і <http://www.osce.org/node/118692> (19 травня 2014 р.), <http://www.osce.org/uk/fom/120528> і <http://www.osce.org/fom/120451> (27 червня 2014 р.), <http://www.osce.org/uk/fom/125047> і <http://www.osce.org/fom/124537> (26 вересня 2014 р.), <http://www.osce.org/uk/fom/131921>, <http://www.osce.org/node/131646> і <http://www.osce.org/node/131636> (11 грудня 2014 р.), <http://www.osce.org/ru/fom/142981> і <http://www.osce.org/ru/fom/142751> (25 лютого 2015 р.), <http://www.osce.org/ru/fom/153166> і <http://www.osce.org/fom/153111> (23 квітня 2015 р.)

Державам-учасницям рекомендується:

- розглядати насильство щодо журналістів як пряме зазіхання на свободу вираження поглядів та свободу ЗМІ і публічно засуджувати вбивства, залякування та насильницькі дії щодо журналістів;
- повністю підтримувати і ефективно застосовувати існуючі міжнародно-правові норми, а також дотримуватися політичних зобов'язань і рекомендацій², зокрема в рамках ОБСЄ³, щодо забезпечення безпеки журналістів та інших працівників медіа незалежно від використовуваних ними засобів комунікації;
- заохочувати ухвалення законодавства, спрямованого на зміцнення свободи ЗМІ, включаючи підвищення безпеки умов роботи журналістів та забезпечення безперешкодного доступу до інформації;
- брати активну участь у міжнародних та регіональних форумах і механізмах щодо поліпшення ситуації з безпекою журналістів;
- поважати статус журналістів в умовах збройного конфлікту відповідно до гарантій, встановлених міжнародним правом, і визнавати, що захист журналістів при виконанні ними своїх обов'язків в зоні конфлікту необхідно забезпечувати на всіх стадіях конфлікту;
- приділяти першочергову увагу проведенню швидкого та ефективного розслідування проявів насильства щодо журналістів, тим самим посиляючи сигнал суспільству про те, що їх виконавці і замовники будуть належним чином притягнуті до відповідальності;
- відмовитися від методів таємного спостереження за діяльністю журналістів і примусу до розкриття джерел конфіденційної інформації;
- гарантувати, що в умовах конфлікту, як і в мирний час, будь-які обмеження свободи вираження поглядів та свободи ЗМІ повинні повністю відповідати встановленим критеріям міжнародного права;
- мати на увазі положення, закріплені в Заключному акті Наради з безпеки і співробітництва в Європі (Гельсінкі, 1975 р.), згідно з якими держави-учасниці беруть зобов'язання утримуватися від пропаганди агресивних воєн.⁴
- засуджувати пропаганду війни і ненависті, яка веде до насильства і дискримінації, і здійснювати практичні заходи щодо викорінення такого явища в регіоні ОБСЄ у відповідності з Заключним актом НБСЄ;
- усвідомлювати, що пропаганда війни і ненависті, яка нав'язується ЗМІ з боку держави або її посередників, сприяє наростанню насильства і дискредитує журналістику як професію, спрямовану на служіння інтересам суспільства;
- заохочувати плюралізм ЗМІ та вільну, засновану на фактах і націлену на виявлення істини журналістику в якості найкращого засобу протидії пропаганді;

² Basic Texts Related to the Safety of Journalists, <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/freedom-of-expression/safety-of-journalists/basic-texts/>

³ Обязательства: свобода СМИ, свобода выражения мнения и свобода информации <http://www.osce.org/ru/fom/99566?download=true>
Руководство по вопросам безопасности журналистов, <http://www.osce.org/ru/fom/118202?download=true>

⁴ Совещание по безопасности и сотрудничеству в Европе – Заключительный акт: *Вопросы, относящиеся к безопасности в Европе: 1. b) Вопросы, относящиеся к претворению в жизнь некоторых из принципов, изложенных выше, пункт i)* <http://www.osce.org/ru/mc/39505?download=true>

- враховувати, що поширення пропаганди війни та ненависті не виправдовує впровадження нових обмежень щодо свободи вираження поглядів та свободи ЗМІ;
- гарантувати незалежність органів регулювання роботи ЗМІ, зокрема, коли вони розглядають питання поширення мови ненависті, а також ліцензування;
- поважати і підтримувати журналістів та їх органи саморегулювання, які відверто виступають на підтримку основоположних принципів професії і проти пропаганди;
- підтримувати інструменти саморегулювання ЗМІ, зокрема ефективні кодекси журналістської етики та незалежні ради щодо ЗМІ, як найкращий спосіб заохочення відповідальної і чесної журналістики.
- заохочувати етичні норми поведінки серед працівників ЗМІ шляхом створення середовища, яке сприятиме високим професійним стандартам журналістики і її саморегулювання;
- забезпечувати соціальний захист та сприяння у працевлаштуванні журналістів, які втратили роботу або були переміщені в результаті конфлікту;
- активно сприяти діалогу між журналістами, які працюють по різні сторони конфлікту, щодо питань безпеки журналістів і стандартів їх професійної діяльності;
- заохочувати підвищення медіаграмотності в регіоні ОБСЄ, щоб сприяти більш усвідомленому вибору громадянами джерел інформації;
- широко використовувати найбільш ефективні методи забезпечення безпеки журналістів, розглянуті в публікаціях Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ.⁵

Журналістам і медіа-організаціям рекомендується:

- дотримуватись єдиного розуміння місії своєї професії шляхом ведення безперервного діалогу між журналістами, які працюють по різні сторони конфлікту, і оцінки ними своєї роботи;
- утримуватися від будь-якої участі в пропаганді та інформаційних війнах;
- користуватися необхідним юридичним та матеріальним захистом в небезпечних зонах конфлікту, який має виражатися в наданні роботодавцями відповідних офіційних контрактів, страховок, а також бронежилетів і касок;
- розвивати механізми саморегулювання, які ефективно розглядатиме випадки використання мови ненависті під час висвітлення конфліктів;
- співпрацювати з журналістськими асоціаціями та НДО, які займаються захистом і заохоченням журналістської діяльності на національному та міжнародному рівнях;

⁵ Руководство по вопросам безопасности журналистов (Второе издание) <http://www.osce.org/ru/fom/118202?download=true>

- не брати в руки зброї і не ставати на ту чи іншу сторону в конфлікті, але чесно служити суспільству, поважати людську гідність та рівні права для всіх, а також сприяти мирному врегулюванню спорів.